

บทคัดย่อ

การประเมินนโยบายการพัฒนาชนบทเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะทำให้ทราบว่า การพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ข้อพิจารณาประการหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท จะอยู่ที่หลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่มุ่งจะก่อให้เกิดผลอะไรต่อสังคม ซึ่งหลักการและแนวความคิดดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับกรณีแนวความคิดและทฤษฎีการพัฒนาอย่างไร อาจกล่าวได้ว่าช่วงระยะเวลาของการพัฒนาชนบทตั้งแต่แผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) การศึกษาวิจัยนโยบายการพัฒนาจะมุ่งเน้นในเรื่องของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ สืบเนื่องจากแนวความคิดของการพัฒนาชนบทที่ต้องการสร้างกระบวนการของกลุ่มประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาก กล่าวได้ว่าการพัฒนานั้นประสบความสำเร็จ สำหรับการวิจัยประเมินผลนโยบายการพัฒนาชนบทในกรณีอื่น เช่น การประเมินประสิทธิภาพ การประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาจะอยู่ในวงแคบ มักจะเป็นการศึกษาในรายโครงการและ เฉพาะพื้นที่เท่านั้น ยกเว้นการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชนบท จะกระทำอย่างกว้างขวางในทุกภาคของประเทศ และมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ มีเหตุผลจากการที่โครงการสร้างงานในชนบทเป็นนโยบายทางการเมือง ที่มีเหตุผลความจำเป็นเร่งด่วน

การศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคติของเจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรประชาชน และประชาชน ต่อแนวทางการพัฒนาชนบทของรัฐ : ศึกษากรณีโครงการพัฒนาชนบท ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 - 6 ของอำเภอโนนสูง มีแนวการศึกษาที่มุ่งจะตอบคำถามว่าโครงการพัฒนาชนบทได้ให้อะไรแก่ประชาชนบ้าง ทั้งนี้ ได้แบ่งกลุ่มประชากรที่จะศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาอำเภอโนนสูง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการพัฒนาอำเภอ กลุ่มที่สอง คือ องค์กรประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการสภาตำบล เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการพัฒนาคำบล และกลุ่มสุดท้าย ประชาชนในเขตอำเภอโนนสูง ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินทัศนคติของกลุ่มประชากรตัวอย่างว่ามีความเห็นอย่างไรกับการพัฒนาชนบท โดยมีตัวชี้วัดจากวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชนบทที่มุ่งจะให้เกิดผลขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ให้กลุ่มประชากรตัวอย่าง ประเมินวัตถุประสงค์ของนโยบาย การพัฒนา 4 ข้อ คือ การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีงานทำเพิ่มขึ้น การมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นและ

การมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ผลจากการวิจัย ซึ่งได้ใช้วิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และสังเกตของผู้วิจัย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารรายงานของทางราชการพบว่า กลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม มีความเห็นว่าโครงการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5-6 ที่ได้ดำเนินการในเขตท้องที่อำเภอโนนสูง ได้ก่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทั้ง 4 ข้อ ในลักษณะที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ในเรื่องการมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นนั้น ได้รับการประเมินจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง ในลักษณะที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการที่จะทำให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นมีตัวชี้วัดเป็นรูปธรรม เช่น การที่เด็กได้รับสารอาหารครบถ้วน การมีน้ำสะอาดดื่ม เป็นต้น สำหรับวัตถุประสงค์ในด้านอื่นนั้น จะมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นอย่างมากที่ทำให้ผลการสรุปมีระดับความเชื่อถือรองลงมา

การวิจัยครั้งนี้ ได้วิเคราะห์ลักษณะของโครงการพัฒนาชนบทแบบที่พึงปรารถนาด้วยโดยให้กลุ่มประชากรตัวอย่างประเมินลักษณะของโครงการ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือโครงการที่รัฐดำเนินการเองทั้งหมด โครงการที่รัฐและประชาชนร่วมกันดำเนินการ และโครงการที่ประชาชนดำเนินการเองทั้งหมด ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ในกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐเห็นว่า โครงการที่รัฐและประชาชนร่วมกันดำเนินการสมควรที่จะนำมาปฏิบัติมากที่สุด ทั้งนี้ เกิดจากแนวความคิดที่ว่า เมื่อรัฐลงทุนในโครงการแล้วประชาชนผู้รับประโยชน์ ควรที่จะเข้าร่วมในโครงการนั้น ๆ ด้วย ซึ่งอาจจะร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการวางแผน เช่น ขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นตอนหลังการดำเนินการในลักษณะของการบำรุง ดูแลรักษา ซึ่งจะ ทำให้โครงการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตาม สำหรับทัศนคติของกลุ่มองค์กรประชาชนและกลุ่มประชาชน แล้วกลับมีความเห็นว่าโครงการพัฒนาชนบทที่เหมาะสมควรเป็นโครงการที่รัฐดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่งเรื่องนี้มีเหตุผลจากความเชื่อที่รัฐเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชนบท และเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำด้วย

การศึกษาวิจัยที่ผู้วิจัยได้เสนอมา จะเป็นกรณีตัวอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในท้องที่อำเภออื่น ๆ ได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้รูปแบบและวิธีการศึกษา เช่นกรณีของผู้วิจัย หากแต่ถ้าผู้บริหารในระดับอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีความใกล้ชิดกับผู้รับประโยชน์มากที่สุด จะได้รับความเข้าใจถึงการพัฒนาชนบทซึ่งอาจจะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ แล้วรับกระบวนการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และองค์กรประชาชน ก็จะทำให้การพัฒนานั้นประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น